

INHOUD

HOOFDSTUK 1	
En anders laat ik een stuk in de krant zetten!	1
<i>Over het maken van afspraken met journalisten</i>	
HOOFDSTUK 2	
Waarom zeggen ze dat nou niet gewoon?	7
<i>Over anonieme bronnen en bronbescherming</i>	
HOOFDSTUK 3	
Altijd op zoek naar de waarheid?	13
<i>Over hoor en wederhoor</i>	
HOOFDSTUK 4	
Zo kun je iedereen in de val laten lopen	19
<i>Moeten journalisten altijd zeggen wie ze zijn?</i>	
HOOFDSTUK 5	
Dat kun je toch allemaal gewoon op internet vinden?	27
<i>Over privacybescherming door de media</i>	
HOOFDSTUK 6	
De werkelijkheid is nu eenmaal soms gruwelijk	35
<i>Beelden informeren, maar choqueren ook</i>	
HOOFDSTUK 7	
Welkom in het argwaantijdperk!	41
<i>Over manipuleren met beeldmateriaal</i>	

HOOFDSTUK 8	
Verandert internet de journalistieke ethiek?	49
<i>Over blogs, Twitter en burgerjournalistiek</i>	
HOOFDSTUK 9	
Ik zeg wat ik denk en ik doe wat ik zeg	55
<i>Over vrijheid van meningsuiting en haar grenzen</i>	
HOOFDSTUK 10	
Tien voorlichters op elke journalist	61
<i>Over de moeizame relatie tussen journalisten en communicatieprofessionals</i>	
HOOFDSTUK 11	
Dat maakt elke redactie toch zelf uit?	67
<i>Bestaat er eigenlijk wel één journalistieke ethiek?</i>	
HOOFDSTUK 12	
We gaan naar de Raad en eisen rectificatie	73
<i>Wat kun je doen als je klachten hebt?</i>	
Over de auteur	79

HOOFDSTUK 1

EN ANDERS LAAT IK EEN STUK IN DE KRANT ZETTEN!

OVER HET MAKEN VAN AFSPRAKEN MET JOURNALISTEN

Er zijn mensen die wanneer ze in een conflict dreigen te verliezen, de troefkaart van de publiciteit willen uitspelen en dreigen: 'Ik ga contact opnemen met een journalist en laat een stuk in de krant zetten.' Van zo'n uitlating moet een dusdanige dreiging uitgaan, dat de andere partij inziet dat de situatie hopeloos is en eieren voor zijn geld kiest. Was het maar waar!

Elke journalist zal benadrukken 'dat dit zo niet werkt', dat het de redactie is die de onderwerpen selecteert en die bepaalt hoe uitvoerig de aandacht zal zijn. Het is meestal de individuele journalist die beslist hoe het onderwerp aangepakt wordt en wie aan het woord komt.

Vallen met een journalist dan geen afspraken te maken? Jawel, maar niet over de keuze en de aanpak van een onderwerp. Dat is een journalistieke afweging en dus een zaak van de redactie. Waarover dan wel?

Off the record

Met journalisten kan men bijvoorbeeld afspraken maken over het geven van informatie off the record. Iemand kan tijdens een interview tegen de journalist zeggen: 'Ik wil op die vraag wel antwoord geven, maar dan

mag dat antwoord niet worden gepubliceerd'. Uiteraard hangt dat af van de zaak waar het over gaat en ook van de persoon die dat vraagt. Het maakt uit of iemand al dan niet een publiek figuur is, een BN'er zeggen we nu. Die categorie bekende landgenoten is gewend met de pers om te gaan en heeft vaak een perschef of woordvoerder aan zijn of haar zijde. Soms heeft iemand een publieke functie, bijvoorbeeld een politicus en kan de journalist vinden dat de betrokkene een verantwoordingsplicht heeft tegenover het publiek, want dat zijn immers zijn kiezers. In die gevallen zal de journalist niet snel geneigd zijn om informatie 'onder de pet te houden'. Anders ligt dat bij 'gewone mensen' die bijna nooit met

DIT MAG DVS NIET IN DE KRANT; DAN
ROLT DE KOP VAN JE CHEF!

de pers te maken hebben. Het ligt ook aan het onderwerp. Kan de journalist inschatten dat de geïnterviewde problemen krijgt met wat hij in het interview zei, dan kan afgesproken worden die uitlatingen uit het interview te houden. Tenzij het gaat om zaken van algemeen belang, die het publiek dient te weten.

Van belang is ook het moment waarop gevraagd wordt uitlatingen niet te publiceren. Het gaat uiteraard niet aan om eerst vol vuur een uitvoerig antwoord te geven op een vraag van een journalist om dan te besluiten met: 'Je snapt natuurlijk wel dat dit niet voor publicatie is. Als je dat publiceert, krijg ik daar problemen mee.' Wie iets wil vertellen onder de voorwaarde dat dat niet in het interview komt, moet dat vooraf melden, zodat de journalist nog de vrijheid behoudt om te zeggen dat hij dan ook niet is geïnteresseerd in het antwoord, al zal hij dat niet snel zeggen, want je weet maar nooit.

Samengevat hangt het af van: wie is degene die het vraagt, op welk moment wordt het gevraagd en waarover gaat het. Het is aan de journalist om akkoord te gaan met zo'n verzoek, zoals het aan de geïnterviewde is om te bepalen welk antwoord hij geeft op een vraag en óf hij antwoord geeft.

Inzage vóór publicatie

Zo ligt dat ook bij de inzage vooraf. Het is gebruikelijk dat iemand na een interview de tekst vóór publicatie ter inzage krijgt. Dat is bedoeld om feitelijke onjuistheden uit de tekst te halen, niet om het hele interview te herschrijven! Dat laatste zal een journalist niet accepteren. Wie een bericht maakt voor de krant van morgen of voor de uitzending van straks en wie daarvoor enkele mensen heeft gebeld, kan er niet aan beginnen om iedereen 'zijn stukje' nog eens ter controle voor te leggen. Bij interviews, zeker de langere gesprekken, is het heel gebruikelijk om dat wel te doen. Het is niet raar om daar als geïnterviewde zelf over te beginnen wanneer de journalist dat niet doet. Het is trouwens ook in het belang van de journalist en zijn publiek wanneer er geen fouten in het artikel of de reportage zitten. Gaat het alleen om feiten? In beginsel wel, al kun je vechten over de vraag waar feiten eindigen en menin-

gen beginnen. Wat te doen wanneer iemand zegt: ‘In dat citaat herken ik mij helemaal niet. Zo kan ik dat nooit gezegd hebben. Dat is mijn mening helemaal niet, dat heb je echt verkeerd begrepen.’ In zo’n geval zal een journalist, ook wanneer het meer gaat om meningen dan om feiten, tegemoetkomen aan de wens van de geïnterviewde om veranderingen aan te brengen in de tekst. Iedereen is immers gediend met een interview dat recht doet aan de opvattingen en standpunten van de geïnterviewde. Dat ‘recht doen aan de geïnterviewde’ is trouwens een van de beroepsnormen van de journalistiek. Dat houdt bijvoorbeeld ook in dat het niet correct is om uitspraken van iemand in een heel andere context te gebruiken. De journalist komt in zo’n geval niet weg met de opmerking: ‘Maar dat heeft hij letterlijk zo tegen mij gezegd!’

Autoriseren

Sommige mensen willen alleen worden geïnterviewd onder de voorwaarde dat ze het interview mogen autoriseren. Dat houdt in dat ze op elk onderdeel nog wijzigingen kunnen aanbrengen en dat de journalist zich vooraf verplicht heeft die wijzigingen door te voeren. En anders geen interview! In de praktijk betekent dat meestal, dat een of meer passages uit het stuk moeten. Niet omdat ze dat niet zo gezegd hebben, maar omdat ze achteraf spijt hebben van hun uitlatingen. In de politiek was het zeer gebruikelijk om interviews te laten autoriseren, bijvoorbeeld door de perschef. Nu gebeurt dat daar nog steeds, maar minder. Er zijn wel pogingen gedaan (door de journalistiek) om het autoriseren af te schaffen, maar dat is niet helemaal gelukt. In de topsport komt autoriseren juist weer veel meer voor. Interviews mogen het clubbelang niet schaden, zeker niet waar er sprake is van een beursgenoteerde onderneming. Dus eist de clubleiding dat interviews vooraf nagelezen worden, waarbij nalezen betekent dat alles wat de club niet welgevallig is, weggestreept mag worden.

Sommige journalisten hebben problemen met deze werkwijze, want wiens interview is het nou eigenlijk? Er zijn ook journalisten die geen enkel probleem hebben met autoriseren, sterker nog, die er zelf op aandringen, want je krijgt nooit meer gezeur achteraf: ‘Dat heb ik zus

niet gezegd en zo niet bedoeld', en 'De uitspraken zijn uit hun context gehaald'.

Autoriseren kan leiden tot luie journalistiek. Je hoeft als journalist niet meer je uiterste best te doen om alles zo zorgvuldig mogelijk op papier te zetten, want het hele verhaal wordt toch nog gecontroleerd. En komt er achteraf gelazer van, dan kan de journalist er altijd nog fijn-tjes op wijzen dat alles is geautoriseerd.

Embargo

Soms wordt een persbericht of een document aan een redactie gestuurd onder embargo. De afzender bedoelt dan dat de redactie tot een bepaald tijdstip moet wachten met publiceren. Maar zo werkt dat lang niet altijd. Een embargo is een afspraak tussen twee partijen. De afzender licht de redactie tijdig in, bijvoorbeeld over een boek dat wordt gepresenteerd of over het feit dat iemand een onderscheiding krijgt. De journalist heeft enkele dagen de tijd om dat boek te lezen, zodat een goed artikel klaarligt op de afgesproken dag. Iedereen tevreden dus.

In de praktijk stuurt een organisatie soms een persbericht onder embargo naar een redactie in de veronderstelling dat de redactie daarmee aan de genoemde termijn is gebonden. Dat is niet juist; het is aan de redactie om de redelijkheid van een embargo te beoordelen: is de zaak waarover het gaat een embargo waard en is de voorgestelde termijn acceptabel? Een embargo kan nooit een middel zijn om de journalistiek een tijd lang de mond te snoeren. En ook niet om te zorgen dat een stuk op een bepaalde dag in de krant komt, bijvoorbeeld op zaterdag wanneer een vereniging net in dat weekend een jubileum viert. Het blijft de verantwoordelijkheid van de journalist om een embargo-verzoek (want dat is het, het is geen eis) te beoordelen. Zo blijft het ook de verantwoordelijkheid van een organisatie om met de journalist te overleggen over een embargo.

Een embargo wordt opgeheven wanneer de informatie op andere plaatsen wordt gepubliceerd.